

## **79 MOEILIJKE VRAGEN VAN CHRISTENEN**



WILLEM J. OUWENEEL



**MOEILIJKE  
VRAGEN  
VAN CHRISTENEN**

BIJBELSE ANTWOORDEN  
OP DE MEEST GESTELDE  
GEOLOFSVRAGEN

  
**Scholten**  
uitgeverij

©2026 Scholten Uitgeverij B.V.  
www.scholtenuitgeverij.nl  
info@scholtenuitgeverij.nl

Ontwerp omslag: Ruben Wolf | GRAVUS  
Opmaak binnenwerk: Geertje van der Velde | Gewoon Geertje  
Drukwerk: Drukcase  
Eerste druk, augustus 2026  
ISBN: 9789083632681  
NUR: 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-  
voudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk,  
fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder  
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Daarnaast mag geen enkel deel van deze uitgave worden gebruikt voor  
het trainen of ontwikkelen van systemen voor kunstmatige intelligentie  
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

# VOORWOORD

Na mijn eerste twee boeken met 77 respectievelijk 78 moeilijke vragen van christenen zijn hier 79 nieuwe (pogingen tot) antwoorden op 79 nieuwe lastige vragen!

Ik mag er wel opnieuw op wijzen dat nagenoeg alle te behandelen vragen mij ook inderdaad door vraagstellers gesteld zijn, hetzij via de post of de email, of na afloop van Bijbellezingen. Sommige vragen mogen op de lezer wel wat merkwaardig overkomen. Onthoud dan, dat ik ze niet zelf bedacht heb!

Uiteraard zijn er overlappingen tussen de antwoorden op de verschillende vragen. En ook zijn er overlappingen met vragen en antwoorden in de vorige twee delen. De lezer moet me dat maar niet kwalijk nemen. Ik zal die overlappingen zo goed mogelijk aangeven.

De vertalingen van Bijbelcitaten zijn in principe van mijzelf; voor het Oude Testament heb ik mij vooral laten inspireren door de HSV en soms door NBV21, en voor het Nieuwe Testament door de Telosvertaling.

Onder veel beantwoordingen van vragen wordt verwezen naar eerdere publicaties van ondergetekende; zie de literatuurlijst aan het eind van dit boek.

Wat mijn persoonlijk geloof betreft wijs ik graag op deze publicaties: *Dit geloof ik* en *De God die is* en *Om het ware geloof* en *Waarom ik een christen ben*. Ook wijs ik op mijn boeken *Vijf olifanten in een porseleinkast* en *Omgaan met olifanten* en *Vijf nijlpaarden in het kippenhok*, waarin ik al eerder diverse onderwerpen heb behandeld die ook in deze bundel weer aan de orde komen.

Ten overvloede: bijna overal waar in dit boek 'hij' of 'hem' staat, zijn 'zij' en 'haar' natuurlijk mede inbegrepen.

Ik hoop en bid dat mijn antwoorden de lezer tot zegen mogen zijn.

Loerik (bij Houten), zomer 2026  
Willem J. Ouweneel

# MIJN GELOOFSBELIJDENIS

- 1) Ik geloof dat een mens God lief moet hebben boven alles en zijn naaste als zichzelf.
- 2) Ik geloof dat een mens dit niet uit zichzelf kan (althans niet op een wijze zoals God het bedoelt), maar alleen door wedergeboorte en krachtens de Heilige Geest.
- 3) Ik geloof dat er geen wedergeboorte is zonder verootmoediging over de eigen zonden en geloof in de persoon en het verzoeningswerk van Jezus Christus.
- 4) Ik geloof in Jezus Christus als de eeuwige Zoon van God, op Gods tijd mens geworden, gestorven aan het kruis voor de zonden van de gelovigen, lichamelijk opgestaan uit de doden en verheerlijkt aan Gods rechterhand.
- 5) Ik geloof in Jezus Christus, niet alleen als de Verlosser van de gelovige, maar ook als diens Heer en Meester; ik geloof dat het christenleven navolging van en gehoorzaamheid aan Christus is, uit liefde voor Hem.

- 6) Ik geloof dat deze gehoorzaamheid staat in het kader van het koninkrijk van God, dat is de wereldheerschappij van God, die Hij heeft toevertrouwd aan Jezus Christus, die allereerst de Gezalfde Koning van Israël is.
- 7) Ik geloof dat christendom tot op zekere hoogte vervuld jodendom is: ondenkbaar en onbegrijpelijk zonder de fundering ervan in het oudtestamentische Israël en zijn Torah en in de verbonden van God met zijn volk.
- 8) Ik geloof dat al degenen die waarachtig in Christus geloven (vanaf de Pinksterdag tot de wederkomst), samen de ene Kerk (of Gemeente) van God vormen, dat is het lichaam van Christus, waarvan Deze het hoofd is.
- 9) Ik geloof dat al de gelovigen samen ook de familie van God vormen: het geheel van alle kinderen van God, die het 'eeuwige leven' ontvangen hebben, dat is eeuwige gemeenschap met de Vader en de Zoon in de kracht van de Heilige Geest.
- 10) Ik geloof in de aanstaande wederkomst van Christus, de opstanding van de doden en de vestiging van zijn rijk van vrede en gerechtigheid.

*Zie met name mijn boek **Dit geloof ik**; zie ook **Om het ware geloof en Waarom ik een christen ben**.*

# I. GODSLEER

## 1

### Waar is het geloof in het bestaan van God op gebaseerd?

Studenten vroegen mij wel eens: ‘Kunt u bewijzen dat God bestaat?’ Mijn eerste antwoord was dan soms: ‘Kun jij bewijzen dat *jij* bestaat?’ Dat klonk misschien een beetje flauw, maar ik meende het wel. Hoe kan ik zeker weten dat de dingen die ik om mij heen zie (en hoor en ruik en voel), geen producten van mijn eigen verbeelding zijn? Het probleem zit ’m in dat woord ‘bewijzen’. In alle echte of zogenaamde bewijzen zitten bepaalde geloofsvooronderstellingen opgesloten *die zelf niet te bewijzen zijn*; denk maar aan de onbewijsbare axioma’s waarop de hele traditionele wiskunde gebaseerd was. Zo is alle natuurwetenschap gebaseerd op minstens de volgende twee axioma’s.

Eerste axioma: de betrouwbaarheid van onze zintuiglijke waarneming; oftewel: er is inderdaad een werkelijkheid buiten ons die wij kunnen waarnemen met onze ogen, oren, smaak, tastzin enzovoort, en deze waarneming is redelijk betrouwbaar. Mijn student had op basis van dit axioma dus kunnen antwoorden: ‘Ik ben waarneembaar, dus ik besta – maar God is niet

zintuiglijk waarneembaar.' Dan zou ik geantwoord hebben: Hij is op andere wijze wel degelijk waarneembaar (zie onder).

Tweede axioma: de betrouwbaarheid van de menselijke logica, oftewel: logische redeneringen leveren betrouwbaarder kennis op dan niet-logische redeneringen. Ook daar hoort trouwens een kanttekening bij: behalve het logische en het niet-logische is er ook nog zoiets als het boven-logische: dat wat boven al onze logica uitgaat (zie opnieuw hieronder).

Samenvattend: er is geen wetenschap mogelijk zonder minstens het (onbewijsbare) *geloof* in minstens deze twee axioma's. We hoeven dus niet – zoals velen beweren – te kiezen tussen geloof of wetenschap, want de wetenschap is zélf gebaseerd op geloof. Gelovigen hoeven zich dus niet te schamen, want alle mensen zijn in zekere zin 'gelovigen' vanwege hun onbewijsbare diepste overtuigingen. Sommigen geloven dat God bestaat, anderen geloven dat God niet bestaat (of zeggen liever: geloven niet dat God bestaat; ze willen geen 'geloof' hebben), en geloven in een andere grond van het bestaan of geloven dat een dergelijke grond niet bestaat, enzovoort. Geloven in dingen die al onze bewijsvoering te boven gaan, doen we allemaal.

In dat verband moeten we scherp onderscheiden tussen de natuurwetenschap en het zogenoemde naturalisme. Onder naturalisme verstaan we het geloof dat de hele werkelijkheid *beperkt* is tot de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid (al dan niet versterkt met telescopen en microscopen e.d.). Naar mijn mening een niet erg voor de hand liggende visie: waarom zou er niet méér zijn dan wij toevallig kunnen zien, horen, voelen, ruiken of proeven? *There are more things in Heaven and Earth, Horatio, than are dreamt of in your philosophy*, zegt Hamlet tegen zijn vriend (in *Hamlet* van William Shakespeare). In ieder geval is dat het waar de overgrote meerderheid van de wereldbevolking door de eeuwen heen van overtuigd is geweest: er moet 'iets' of 'iemand' zijn die de waarneembare werkelijkheid te boven gaat:

- \* In plaats van te geloven dat onze hele werkelijkheid een product is van tijd en toeval, geloven talloze mensen liever dat die werkelijkheid het product is van een hoger Intellect (vgl. Ps. 19:1-7; Rom. 1:19-21).
- \* In plaats van te geloven dat zelfs de moraal het resultaat zou zijn van een ongeleid evolutieproces, geloven talloze mensen liever dat die moraal teruggaat op een Hogere Macht die de absolute norm is van goed en kwaad.
- \* In plaats van te geloven dat zelfs de diepste geestesvermogens van de mens het resultaat zijn van een ongeleid evolutieproces, geloven talloze mensen liever dat het menselijk innerlijk niet te reduceren is tot de eigenschappen van atomen en moleculen. Het menselijk innerlijk is méér dan dat, en wel doordat er méér is dan onze wereld van atomen en moleculen.

Natuurlijk zijn deze vermoedens van een Hogere Macht in eerste instantie inderdaad niet meer dan vermoedens – maar wel heel sterke vermoedens. Veel mensen zouden zich niet kunnen voorstellen hoe zij zouden moeten leven en denken zónder deze vermoedens (die zij zekerheden noemen). Zij geloven zelfs dat, zoals sommigen het hebben uitgedrukt, de mens is ‘aangelegd’ op dit Hogere; ze worden er innerlijk naartoe gezogen. Verreweg de meeste mensen zijn ten diepste hardnekkig religieuze wezens (in de breedste zin van het woord is een atheïst trouwens net zo ‘religieus’ als de toegewijde christen).

Toch zouden het altijd vermoedens blijven, ware het niet dat deze Hogere Macht – die wij God noemen – zich ook zelf aan mensen heeft *geopenbaard*. Uit die Godsopenbaring *weten* we dat de mensheid door die God geschapen is, en wel geschapen mét dit innerlijke religieuze aangetrokken-worden door die God. God openbaart zich aan mensen, kennelijk omdat Hij zich tot die *mensen* aangetrokken voelt – geen wonder, want die mensen

zijn z'n eigen schepselen. Vele mensen resoneren blij verrast op die openbaring, omdat zij zich tot *God* aangetrokken voelen; zo zijn ze gemaakt. Het is als de uitgestoken hand van God op het fresco van Michelangelo (in de Sixtijnse Kapel te Rome), die de uitgestoken hand van de eerste mens ontmoet.

Uit de Bijbel weten we dat God zich al direct bij de schepping van Adam aan deze eerste mens geopenbaard heeft. En dat gold ook voor diens nazaat Noach, en vervolgens voor de aartsvaders. Zo'n 2,4 miljard christenen en zo'n 1,9 miljard moslims (en ook miljoenen Joden) – dat is samen meer dan de helft van de wereldbevolking (in 2025 zo'n 8,2 miljard) – gelooft dat God zich heeft geopenbaard aan aartsvader Abraham (Joden noemen Hem Avraham, en moslims noemen hem Ibrahim). Ik weet het: in theorie kunnen 4,3 miljard religieuze mensen zich vergissen. Hun 'bewijzen' kunnen allemaal tegengesproken worden, trouwens net zoals alle *tegenargumenten* tegengesproken kunnen worden. Bewijzen kunnen we niets, beredeneren kunnen we als de beste. Maar 'weten' kunnen we wel – niet allereerst weten met het intellect, maar weten op het diepste niveau van het hart. Een innerlijk weten dat geen macht ter wereld van zulke mensen kan afnemen. We geloven in het bestaan van God, niet omdat we daarvoor 'wetenschappelijke bewijzen' zouden hebben (zulke 'bewijzen' bestaan niet, en 'tegenbewijzen' trouwens ook niet), maar omdat wij ons in het diepst van ons gemoed door God 'geraakt' weten en omdat wij het verlangen hebben op die 'aanraking' te antwoorden.

De apostel Paulus drukt dat prachtig uit: 'Niet dat ik het [einddoel] al verkregen heb of al volmaakt ben; maar ik jaag ernaar, of ik het ook mocht grijpen, omdat ik door Christus Jezus ook gegrepen ben' (Fil. 3:12). Paulus, met sindsdien nóg een paar miljard mensen, geloofde dat God zich op het hoogst geopenbaard had in Jezus Christus, de Zoon van God en de Verlosser van allen die geloven. Dat was voor Paulus niet moei-

lijk, want hij was op de weg naar Damascus zelf op dramatische wijze met de verheerlijkte Christus geconfronteerd. Dat was niet vrijblijvend: Christus had hem 'gegrepen', en sindsdien kon Paulus niet anders dan zich naar Christus uitstrekken om uiteindelijk *Hem* te bereiken en Hem in de armen te vallen.

Als God zich niet aan mensen geopenbaard had, zou het speculeren over het eventuele bestaan van God volstrekt zinloos zijn. Nu God zich wél aan mensen geopenbaard heeft, zijn er diverse reacties mogelijk:

- (a) Je kunt die openbaring volstrekt negeren (doordat je er geen weet van hebt of er niet geïnteresseerd in bent, of zelfs een hekel hebt aan het idee van zo'n openbaring).
- (b) Je kunt het openbaringskarakter van die openbaring ontkennen of de inhoud van die openbaring bestrijden.
- (c) Je kunt je aan die openbaring overgeven door je aan die *God* in geloof over te geven.

*Er is over dit onderwerp natuurlijk nog veel meer te zeggen; zie uitvoerig **De God die is**; zie over Hamlet: **De tragedie van Hamlet**.*

## 2

**Blijkt uit Romeinen 1:18-21 dat de 'natuurlijke' mens wel degelijk God kan 'leren kennen'? Heeft een mens van nature een keuze (een vrije wil) om God te (er)kennen? En áls hij zo God kan leren kennen, waarom is het kennen van Jezus als Zaligmaker dan nog nodig?**

Paulus zegt in Romeinen 1: 'Toorn van God wordt van de hemel geopenbaard over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van mensen die de waarheid in ongerechtigheid bezitten; omdat

wat van God gekend kan worden, onder hen openbaar is, want God heeft het hun geopenbaard – want van de schepping van de wereld af worden wat van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, uit zijn werken met inzicht doorzien –, opdat zij niet te verontschuldigen zijn, omdat zij, hoewel zij God kennen, [Hem] als God niet verheerlijkt of gedankt hebben, maar in hun overleggingen zijn zij tot dwaasheid vervallen en hun onverstandig hart is verduisterd geworden' (vs. 18-21).

In de voorafgaande verzen (vs. 16-17) heeft Paulus het over het 'evangelie', de blijde boodschap van Gods genade voor arme zondaars. Waarom is dat evangelie eigenlijk nodig? Omdat de mens van nature een goddeloze rebel tegen God is. Daarom wordt vanuit de hemel niet alleen Gods *gerechtigheid* geopenbaard – namelijk naar iedereen toe die tot geloof in Christus komt (vs. 17) – maar ook Gods *toorn*, en wel over alle goddeloosheid (naar God toe) en alle ongerechtigheid (naar medemensen toe). Dit is de boosaardigheid van mensen die de waarheid wel degelijk in zekere mate kennen (doordat God zich al in de schepping tot op zekere hoogte heeft geopenbaard), maar die die waarheid door hun onrechtvaardige wandel ten onder houden (vs. 18).

Dus inderdaad: een zekere 'kennis' van God is voor de 'natuurlijke mens' (zie 1 Kor. 2:15) wel degelijk mogelijk. Van dat beetje wat van God gekend kan worden, blijken veel mensen inderdaad weet te hebben; immers, God zelf heeft het hun door middel van zijn schepping onthuld. Er zijn weliswaar dingen die vanaf de schepping van de wereld door mensen niet van God gezien kunnen worden: zijn eeuwige kracht, zijn goddelijk karakter. Maar door de werken van zijn schepping kunnen mensen die hun verstand gebruiken, er toch wel iets van gewaarworden. Daarom zijn mensen niet te verontschuldigen (bijv. door te beweren dat zij van God geen weet hadden). Zij

kennen God wel degelijk (althans tot op beperkte hoogte) – maar zij hebben geweigerd Hem als God te eren of Hem dank te brengen. Of nog veel erger: zij hebben hun vuist naar de hemel gebald. Daardoor is hun denken (hoe scherpzinnig misschien ook) ten diepste toch dwaasheid geworden, en hun onverstandig hart is verduisterd (er kan geen licht van God in doordringen).

Om de vraag van de vraagsteller te beantwoorden moeten we onderscheid maken tussen twee heel verschillende vormen van het 'kennen' van God. Ik noem ze de natuurlijke en de geestelijke kennisvorm. In de natuurlijke vorm zijn er best heel wat mensen die een zeker Godsbesef hebben (niet allemaal, wat Rom. 1:20 heeft het over: 'met inzicht'). 'Er moet toch meer zijn dat alles wat we kunnen zien.' Of: 'Je kunt toch niet geloven dat dit alles zomaar toevallig ontstaan is.' Of: 'Als er goed en kwaad is, dan moet er toch iets of iemand zijn die daar de norm van is' (zie de vorige vraag). In onze verwarde tijden schijnen er steeds meer jongeren te zijn die zich vastklampen aan een zekere mate van Godsgeloof. Zoals ik al zei: de mens is 'aangelegd' op het goddelijke. En zolang het modernisme dit natuurlijke Godsbesef nog niet helemaal heeft vermoord, sluimert het ergens in de ziel van veel ouderen, maar vandaag de dag ook weer van veel jongeren.

Wat Paulus nu kennelijk wil zeggen is dat we niet al te blij moeten zijn met zo'n sluimerend Godsbesef, want het maakt de verantwoordelijkheid van een mens alleen maar groter. Die mens kan later nooit voor Gods rechterstoel (Rom. 14:10; 2 Kor. 5:10) beweren dat hij nooit van God geweten heeft. God zal zo iemand verwijten dat hij diep in zijn hart besef van God gehad heeft, *maar daar niets mee heeft gedaan*. Dit is, zoals de vraagsteller het uitdrukt, de 'vrije keuze': wat *doe* ik met dat Godsbesef, diep in mijn ziel? Ga ik die God zoeken? Ga ik mij voor die God *neerbuigen*? Ga ik Hem eren? Ga ik Hem *dienen*? Er zijn